

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOSIOS RINKIMŲ KOMISIJOS
POLITINIŲ PARTIJŲ IR POLITINIŲ KAMPANIJŲ
FINANSAVIMO KONTROLĖS SKYRIAUS**

**PAŽYMA
DĖL VYTO LUŽIO POLITINĖS REKLAMOS**

2020 m. lapkričio 26 d. Nr. 3-125 (1.2)
Vilnius

1. Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija (toliau – VRK) 2020 m. spalio 5–10 dienomis gavo 4 pranešimus (2020 m. spalio 5 d. reg. Nr. 1-4191(7.9); 2020 m. spalio 6 d. reg. Nr. 1-4267 (7.9); 2020 m. spalio 7 d. reg. Nr. 1-4303 (7.9); 2020 m. spalio 10 d. reg. Nr. 1-4460 (7.9), kuriais informuojama apie pašto dėžutėse Vilniuje platinamus Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio kandidato Vyto Lužio vienmandatėje Lazdynų apygardoje Nr. 9 politinės reklamos laiškus ir prašoma ištirti, ar tai nėra rinkimų agitacijos pažeidimas.

2. VRK 2020 m. spalio 18 d. posėdžio metu nuspręsta perduoti pranešimus tirti Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės skyriui.

3. Ištyrus stebėsenos metu gautą laiško rinkėjams pavyzdį, nustatyta, kad V. Lužio politinės reklamos skrajutė platinama voke su VRK oficialiems pranešimams apie rinkimus būdinga informacija, atkartojant apipavidalinimą. Nurodyta: „Lietuvos Respublikos vyriausios rinkimų komisijos informacija / PRANEŠIMAS APIE RINKIMUS“; Seimo rinkimų pirmojo ir antrojo turų datos; VRK kontaktai; prieraišai „Eidami balsuoti, turėkite asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą“ ir „Gerbiami rinkėjai, ateiškite ir išrinkite savo kandidatą, neleiskite kitiems išrinkti už jus“. Vokas nėra pažymėtas kaip politinė reklama.

4. Voke platinamoje skrajutėje matoma kandidato Vyto Lužio nuotrauka, stambiu šriftu nurodytas vardas ir pavardė bei atstovaujamos Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio logotipas ir agitacinis šūkis šiems rinkimams „*Už galimybių Lietuvą!*“. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad politinės reklamos žymėjimo užrašą sudaro tekstas: „*Politinė reklama bus apmokėta iš kandidato rinkiminės sąskaitos*“.

5. Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad *politinė reklama turi būti pažymėta nurodant lėšų šaltinį ir aiškiai atskirta nuo kitos skleidžiamos informacijos*. To paties įstatymo 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad *politinė reklama, nepažymėta pagal teisės aktų reikalavimus arba pažymėta nesilaikant teisės aktų reikalavimų, laikoma paslėpta politine reklama ir yra draudžiama. Už jos skleidimą taikoma įstatymų nustatyta atsakomybė*.

6. VRK 2010 m. rugsėjo 7 d. sprendimu Nr. Sp-58 patvirtinto Politinės reklamos žymėjimo tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) 15 punkte nurodoma, kad *Politinės reklamos žymėjimo užrašą sudaro šios sudedamosios dalys:*

15.1. „*Politinė reklama*“ (gali būti pakeičiamas „*Rinkimų agitacija*“ arba „*Referendumo agitacija*“);

15.2. „*apmokėta iš*“ („*bus apmokėta iš*“) *politinės kampanijos dalyvio, kito politinę reklamą, rinkimų (referendumo) agitaciją apmokančio asmens pavadinimas arba vardas, pavardė (kilmininko linksniu) „PK sąskaitos.“, jeigu apmokėta iš politinės kampanijos sąskaitos, arba kitais atvejais „sąskaitos.“;*

15.3. „*Užsakė... (nurodomas konkrečios įmonės oficialus pavadinimas)*“, jeigu nesutampa asmuo, kurio interesais paskleista politinė reklama, ir asmuo, užsakęs politinę reklamą;

15.4. „*Užs. Nr. ... (nurodomas politinės reklamos užsakymo numeris)*“. Rekomenduojama visai spausdintai politinei reklamai, privaloma – tik periodinėje spaudoje;

15.5. „*Tiražas: (nurodomas spaudinių tiražas)*“. Privaloma tik politinės reklamos gaminiuose, pavyzdžiui, lankstinukuose, plakatuose, kalendoriuose, žurnaluose ir kituose specialiai politinei reklamai skleisti pagamintuose leidiniuose;

15.6. *užrašas, nurodantis viešosios informacijos rengėją ar skleidėją ir spaustuvę ar gamintoją, arba užrašas, nurodantis, kad pats politinės kampanijos dalyvis pasigamino politinės reklamos gaminį: 15.6.1. privalomas tik tokiuose politinės reklamos gaminiuose kaip: lankstinukuose, plakatuose, kalendoriuose, žurnaluose ir kituose specialiai politinei reklamai skleisti pagamintuose leidiniuose.*

7. Atsižvelgiant į minimas Įstatymo nuostatas ir Aprašo reikalavimus, aptariamuose kandidato agitaciniuose laiškuose politinė reklama pažymėta nepilnai, tai yra ant skrajutės nenurodytas skrajučių tiražas ir spaustuvė, o VRK pranešimą imituojantis vokas nėra pažymėtas kaip politinė reklama.

8. Pažymėtina, kad vienas iš pranešėjų savo skunde nurodė: „*Ant manosios pašto dėžutės yra aiškus lipdukas „Reklamos gauti nepageidauju“, o radau net du tokius pat vokus*“.

9. Lietuvos Respublikos reklamos įstatyme reklama apibrėžiama kaip *bet kokia forma ir bet kokiomis priemonėmis skleidžiama informacija, susijusi su asmens ūkine komercine, finansine ar profesine veikla, skatinanti įsigyti prekių ar naudotis paslaugomis, įskaitant nekilnojamojo turto įsigijimą, turtinių teisių ir įsipareigojimų perėmimą. Šio įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad draudžiama tiesiogiai teikti reklamą konkrečiam asmeniui, jeigu yra aiškiai išreikštas šio asmens nesutikimas.*

10. VRK ir Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba 2019 metais parengė ir pavišino rekomendacijas dėl politinės reklamos teikimo, kai yra aiškiai išreikštas asmens nesutikimas: *„Vyriausioji rinkimų komisija ir Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, atsižvelgdamos į bendruosius reikalavimus dėl reklamos teikimo esant asmens nesutikimui bei įvertinusios gyventojų susirūpinimą dėl nepageidaujamos reklamos, rekomenduoja valstybės politikams, politinėms partijoms, politinės kampanijos dalyviams, teikiant politinę reklamą ir įprastinio pobūdžio informacinius pranešimus apie savo veiklą, gerbti gyventojų išreikštą apsisprendimą“¹.*

11. VRK 2020 m. spalio 20 d. išsiuntė paklausimą Vytui Lužiui (reg. Nr. 2-1594 (7.9) dėl skrajutės platinimo, žymėjimo. Taip pat kandidatas buvo informuotas apie šios pažymos 10 punkte nurodytas rekomendacijas. 2020 m. spalio 23 d. gautas kandidato atsakymas (reg. Nr. 1-4924 (7.9) su priedais (dviem sąskaitomis faktūromis, VRK pranešimo apie rinkimus kopija ir susirašinėjimo elektroniniu paštu momentinė ekrano nuotrauka. Atsakyme nurodoma kad:

11.1. *„Politinę reklamą spausdino ir platino AB Lietuvos paštas.“*

11.2. *„Šiuo laišku rinkėjams siekiau pateikti dvi žinias: pranešti apie rinkimų datą ir laiką bei pakviesti balsuoti, neminint konkretaus kandidato; pateikti informaciją apie save. Todėl bendra informacija apie rinkimus pateikta ant voko, neminint kandidato, o informacija apie mane yra voke. Mano giliu įsitikinimu, jokios klaidinančios informacijos rinkėjams nebuvo pateikta. Informacija ant voko yra teksto citata iš VRK pranešimo. Informacija apie rinkimus vizualiai visiškai nepanaši į VRK platinamą pranešimą, nenaudojamas oficialus VRK logotipas ir nenaudojama speciali pranešimo forma. Panaudota tik teksto citata, todėl manau, kad bendra informacija apie rinkimus, kviečiant ateiti balsuoti, nėra klaidinanti, o informacija voke yra apie mane, kuri, manau, taip pat neturi jokios klaidinančios informacijos.“*

11.3. *„Ant voko pateikta visiems prieinama ir laisvai sklaidžiama informacija apie rinkimų laiką ir vietą, apie kontaktus, kur galima kreiptis esant klausimams. Informacija yra cituojama iš oficialaus VRK pranešimo apie rinkimus, todėl nurodomas informacijos šaltinis. Nei VRK pranešimo stilius, nei logotipai, nei braižas nebuvo naudojami. Išskyrus cituojamą VRK informaciją, pranešimas nei vizualiai, nei stilistiškai, nei logotipais nėra panašus į VRK platinamą pranešimą.“*

11.4. *„Voko maketą ir savo skrajutę maketavau pats asmeniškai. Užrašą apie tiražą ir gamintoją, jei toks yra būtinas, turėjo uždėti įmonė, kuri spausdino. Skrajutes spausdino ir platino AB Lietuvos paštas.“*

¹ <https://www.vrk.lt/naujienos/-/content/10180/1/politines-reklamos-i-pasto-dezutes-neturetu-gauti-to-nepageidaujantys-asmens>

11.5. *„Skrajučių su vokais tiražas, vadovaujantis pateikta AB Lietuvos paštas sąskaita, yra 15 800 vnt.“*

11.6. *„Skrajutės buvo platinamos Lazdynų apygardoje.“*

11.7. *„AB Lietuvos paštas pateikė sąskaitą 1417,44 eurų sumai. Apmokėta iš kandidato rinkiminės sąskaitos“. Patikrinus VRK informacinėje sistemoje politinės kampanijos išdininko nurodytus duomenis, nustatyta, kad šios išlaidos yra nurodytos politinės kampanijos finansavimo ataskaitoje.*

11.8. *„Politinė reklama buvo pažymėta taip, kaip reikalauja įstatymas, - „Politinė reklama. Gamyba ir platinimas bus apmokėta iš kandidato rinkiminės sąskaitos“. Dėl tiražo ant skrajutės elektroniniu laiškų prašiau AB Lietuvos pašto atstovų uždėti ant skrajutės spausdinamą tiražą. El. laiško ištrauką pridedu.“*

12. 2020 m. spalio 26 d. į kandidatą elektroniniu paštu buvo kreiptasi su prašymu atsiųsti voko su skrajute maketą, tačiau V. Lužys į laišką neatsakė ir maketo nepateikė.

13. 2020 m. spalio 29 d. VRK siuntė paklausimą AB Lietuvos paštas (toliau – Bendrovė) (reg. Nr. 2-1675 (7.9). 2020 m. lapkričio 5 d. gautas atsakymas (reg. Nr. 1-5395 (7.9), kuriame nurodoma, kad:

13.1. *„Nuo 2013 m. sausio 1 d., įsigaliojus Lietuvos Respublikos pašto įstatymo pakeitimo įstatymui Nr. XI-2379, Bendrovė griežtai vadovaujasi šio įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta nuostata nepristatyti neadresuotosios reklamos į gavėjo laiškų dėžutę (toliau – GLD), jeigu gavėjas nepageidauja gauti reklamos ir šį nesutikimą yra aiškiai išreiškęs (pavyzdžiui, ant GLD nurodymas, kad reklamos gauti nepageidauja). Panaši nuostata Bendrovės vidaus teisės aktuose įgyvendinta dar 2011 m. gruodžio 30 d. įsigaliojusių „Neadresuotos reklamos apdorojimo ir pristatymo Lietuvoje reikalavimų“ 6.7.5. punkte, kuriame nurodoma, kad „griežtai draudžiama pristatyti neadresuotą reklamą į GLD, ant kurios yra užrašas apie nepageidaujamą neadresuotą reklamą, arba yra pateiktas gyventojų ar įmonės, įstaigos, organizacijos, kuriai priklauso GLD, rašytinis prašymas jam (jai) nepristatinėti reklamos.“*

13.2. *„Pažymime, kad visi Bendrovės laiškinių, prieš pradėdami dirbti Bendrovėje, be kita ko, yra supažindinami su šios pareigybės darbo funkcijoms atlikti būtinų vidaus dokumentų nuostatomis ir apie tinkamą susipažinimą patvirtina pasirašytinai. Be to, gavus konkrečios neadresuotos reklamos užsakymą, su juo susijusią teritoriją aptarnaujančio Bendrovės pašto skyriaus laiškinių, prieš pradėdami vykdyti konkrečios neadresuotos reklamos platinimą, yra pakartotinai supažindinami su šia paslauga susijusiais reikalavimais.“*

13.3. *„Pranešame, kad vadovaujantis su Vytu Lužiu suderintu ir pasirašytu neadresuotosios reklamos užsakymu, 15790 vnt. neadresuotosios reklamos buvo pristatoma 2020 m. spalio 1 – 9*

dienomis, Vilniaus 43-iojo pašto miesto aptarnaujamoje teritorijoje, į visas tvarkingas GLD gyventojų daugiabučiuose“. Patikslinimui – šis pašto skyrius aptarnauja Vilniaus Lazdynų mikrorajoną.

13.4. „Šiuo konkrečiu atveju, Vilniaus 43-iojo pašto darbuotojai patikino, kad aukščiau minėtus dokumentus žino, griežtai jais vadovaujasi, bei, jeigu gavėjas nepageidauja gauti reklamos ir savo nesutikimą aiškiai išreiškęs ant GLD, reklamos nededa.“

13.5. „Kadangi rašte nenurodyti konkretūs adresai, kur galimai netinkamai buvo pristatyta neadresuoti reklama, pakomentuoti detaliau situacijos nėra galimybės. Atkreipiame dėmesį, kad neadresuoti reklama vartotojo GLD galėjo atsirasti ne dėl Bendrovės darbuotojų, o dėl kitų fizinių asmenų (kaimynų) veiksmų.“

13.6. „Dėl politinės reklamos žymėjimo atsakydami į pastabas, pranešame, kad Bendrovė neadresuotos reklamos lankstinukų nemaketuoja, o tik vykdo jos pristatymą, pagal su užsakovu iš anksto suderintą užsakymą. Atsižvelgiant į tai, Bendrovė negali pakomentuoti neadresuotosios reklamos turinio.“

13.7. „Pabrėžiame, kad Bendrovė savo veikloje siekia užtikrinti teisės aktų reikalavimus atitinkančią teikiamų paslaugų kokybę, todėl klientų pateikta informacija kiekvienu atveju yra atsakingai vertinama. Apgailestaujame dėl šios situacijos ir toliau dėsime visas nuo Bendrovės priklausančias pastangas, kad ateityje būtų tinkamai užtikrintos visų vartotojų teisės, o neadresuoti reklama pasiektų tik suinteresuotus asmenis.“

13.8. Į klausimą, kas maketavo aptariamą V. Lužio politinę reklamą (voką su skrajute) ir ar galutinis maketas buvo derintas su užsakovu, Bendrovė neatsakė ir paklausime prašyto maketo nepateikė.

14. Kadangi už savo politinės reklamos turinį, galutinio gaminio maketo suderinimą ir tinkamą politinės reklamos žymėjimą atsakingas politinės reklamos užsakovas, tai yra Vytas Lužys, laikytina, kad pats maketavęs skrajutes spausdinimui, nenurodydamas pagal Aprašą privalomo nurodyti gaminio tiražo ir gamintojo, kandidatas pažeidė Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo 15 straipsnio 2 dalį, kurioje nurodyta, kad politinė reklama, pažymėta nesilaikant teisės aktų reikalavimų, yra draudžiama.

15. Kaip jau minėta, skrajutė buvo platinta voke, ant kurio buvo išspausdinta VRK oficialiai rinkėjams platinamo pranešimo apie rinkimus informacijos dalis. Voko viršuje yra užrašas „Lietuvos Respublikos vyriausios rinkimų komisijos informacija/PRANEŠIMAS APIE RINKIMUS“. Pažymėtina, kad VRK rinkėjams pašto dėžutėse taip pat platino informaciją apie rinkimus, kurių viršuje buvo nurodyta „PRANEŠIMAS APIE RINKIMUS“. Tokiu būdu platinant

politinę reklamą rinkėjai klaidinami dėl jos platintojo, sukuriamas įspūdis, kad vieno iš kandidatų politinę reklamą platina VRK.

16. Dėl tokio laiško apipavidalinimo VRK, reaguodama į politinės reklamos stebėsenos metu fiksuotą V. Lužio pasirinktą politinės reklamos formą ir turinį, 2020 m. spalio 2 d. išplatino viešą pranešimą „Kandidato agitacijoje – galimai rinkėjus klaidinanti informacija“², kuriame pabrėžiama, jog tokio pobūdžio politinė agitacija netoleruotina ir vertinama neigiamai, bei el. paštu kreipėsi į kandidatą ir jį iškėlusią partiją.

17. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 50 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad *rinkimų agitacija gali būti įvairių formų ir būdų, išskyrus tuos, kurie pažeidžia Konstituciją ir įstatymus, prieštarauja moralei, teisingumui ar visuomenės darnai, neatitinka sąžiningų ir garbingų rinkimų.*

18. Politinės reklamos platinimas voke, ant kurio nurodyta „Lietuvos Respublikos vyriausios rinkimų komisijos informacija/ PRANEŠIMAS APIE RINKIMUS“ ir nenurodyta, kad tai kandidato platinama informacija, laikytina rinkimų agitacija, neatitinkančia sąžiningų ir garbingų rinkimų.

19. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 85 straipsnio 1 dalį, *Rinkimų įstatymuose ar Lietuvos Respublikos referendumo įstatyme nustatytos rinkimų ar referendumo agitacijos tvarkos pažeidimas, išskyrus šio straipsnio 3, 4, 5 dalyse numatytus pažeidimus, užtraukia baudą asmenims nuo šešiasdešimt iki vieno šimto keturiasdešimt eurų, rinkimų komisijų ar referendumo komisijų nariams, kitiems atsakingiems asmenims, taip pat rinkimų ar referendumo stebėtojams – nuo dviejų šimtų iki aštuonių šimtų septyniasdešimt eurų ir politinės kampanijos dalyviams ar politinių partijų, kurios yra politinės kampanijos dalyvės, pirmininkams – nuo trijų šimtų iki vieno tūkstančio penkiasdešimt eurų.*

20. Pagal Administracinių nusižengimų kodekso 92 straipsnio 2 dalį, *Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatyme, rinkimų įstatymuose ir Lietuvos Respublikos referendumo įstatyme nustatytų politinės reklamos skleidimo reikalavimų nesilaikymas užtraukia baudą viešosios informacijos rengėjų ar skleidėjų vadovams arba kitiems už viešosios informacijos skleidimą ar visuomenės informavimo priemonės turinį atsakingiems asmenims nuo trijų šimtų iki vieno tūkstančio keturių šimtų penkiasdešimt eurų.*

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūloma:

² <https://www.vrk.lt/naujienos/-/content/10180/1/kandidato-agitacijoje-%E2%80%93-galimai-rinkejus-klaidinanti-informacija>

1. Pripažinti, kad Vytas Lužys, platinęs savo politinės reklamos skrajutes, kuriose nebuvo nurodytas spaustuvės pavadinimas ir skrajučių tiražas, pažeidė Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo 15 straipsnio 2 dalį.

2. Pripažinti, kad Vytas Lužys, platindamas savo politinę reklamą vokuose, ant kurių nurodyta, kad tai yra Vyriausiosios rinkimų komisijos informacija, klaidino rinkėjus ir pažeidė Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 50 straipsnio 2 dalį dėl rinkimų agitacijos formų, neatitinkančių sąžiningų ir garbingų rinkimų.

3. Taikyti administracinę atsakomybę kandidatui Vytui Lužiui pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 85 straipsnio 1 dalį ir 92 straipsnio 2 dalį.

Skyriaus vedėja

Lina Petronienė

Darbuotoja
Porokhina

Viktorija